

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 Din za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davke posebej. Pošt. šek. rač. 11.153. Telefon 3112

Na prelomu

Ker sestavljajo večino našega naroda kmetje in delavci, je prva učiteljeva dolžnost, da se seznani z njihovimi potrebami in interesi ter postavi ves pouk v narodni šoli v njihovo službo. Predpogoj vsemu pa je ideološka orientacija v tem pravcu, kakor tudi poznavanje psihe kmečko-delavskega otroka. Zavedati se moramo, da tudi kmečki in delavski del naroda ni brez kulture... Učiteljeva dolžnost je, da črpa zdrave individualnosti v narodu in gradi na temeljih, ki žive v narodu od vekov.

(Iz govora predsednika JUU v Skopju.)

Govori delegatov večine na letošnji državni skupščini v Skopju so v ponos vsemu učiteljskemu stanu. Iz njih veje krepka zahteva organiziranega članstva, da mora vztrajati organizacijsko vodstvo na deklaracijski smeri. Ponosna je taka volja zato, ker je potrjena v težkih dneh. Upravičeno je imenoval Dragiša Mihajlovič borbo učiteljske organizacije za politiko ponosa. Učiteljstvo je v najtežjih dneh izpovedalo, da pri svojem delu med narodom ne trpi preziranja in nasilja.

Poleg lepe zmage stanovske zavesti, ki je v teh dneh visoka moralna zmaga, vidimo v govoru tov. Dimnika, posebno v zgornji citiranih stavkih — ki jih je izpregovoril kot stvaren vodja, ki zajema vsebino organizacijskega dela iz razpoloženja in resničnega življenja članstva in družbene sredine — važno izpoved, ki jo izreka srbsko, hrvatsko in slovensko učiteljstvo kmečkemu in delavskemu ljudstvu, ko bojuje enako trdo borbo za ekonomske in socialne pravice, kakor učiteljstvo. Smela izpoved pomenja važen mejnik v zgodovini naše stanovske borbe. Ako bo vztrajalo učiteljstvo na označeni poti, potem se bližamo srečnejši bodočnosti, za katero se z vso doslednostjo bore kmetje in delavci.

Naznačena smer učiteljskega udejstvovanja ni nastala iz filozofskih spekulacij ali političnih zavestnosti, narekuje jo družabni proces, ki se v vsej svoji izrazitosti dogaja pred nami. Smer našega dela raste iz borbe med vladajočim meščanstvom in delovnim ljudstvom, to je borba avtoritet, ki branijo koristi maloštevilnih proti prikrašani, demokratično razpoloženi masi.

Družba je spoj stanov. Vsak opravlja v družbi določeno dejavnost. Ako je razmerje

med stanovi pravilno uravnano, to je tako, da si nobeden izmed njih ne prilasča pravic, priznavamo družbi urejenost. Taka urejenost se more razviti le v demokratični družbi. Ako pa se je v družbi dvignila plast močnejših do predprav, s katerimi je nujno prikrašala maso, nastajajo v družbi neso-glasja in borbe, pa naj jih imenujemo borbe za državljanske pravice, borbe med demokracijo in fašizmom, razredne borbe, ali kakorkoli, v bistvu je samo ena: borba za izravnane razlik.

V teh borbah imajo najtežje stališče gospodarski odvisneži. Njihov položaj je dvakrat neugoden: prejema le drobne brez upanja na gospodarsko osamosvojitve.

V boju med vladajočim meščanstvom in delovnim ljudstvom je stal slovenski učitelj precej časa na strani prvega. Meščanske stranke so ga izrabljale za svoje nakane. Nikoli pa niso priznale delovnemu ljudstvu, da je bil učitelj le suženjsko orodje v njihovi službi. Vsaktero svojo krivdo so oblekle v plašč učiteljeve osebne pobude. Pred ljudstvom izigranega učitelja ni bilo težko prikrašati pri državljanskih pravicah in ekonomskih dajatah. Baš s tem udarcem pa je meščanstvo postavilo učitelja v sredino socialno enakega kmečko-delavskega naroda.

Zadnja učiteljska skupščina je glasno in odločno izpovedala, da stavlja učiteljstvo svoje moči v službo kmečko-delavskega naroda. Učiteljstvo je temu narodu priznalo največ, kar mu je moglo: priznalo mu je, da hrani v sebi prave kulturne vrednote našega naroda.

Kmečko-delavsko ljudstvo je spoznalo rešitev svojih ekonomskih, socialnih in kulturnih vprašanj v demokraciji. Ker je učiteljstvo včlenjeno s tem ljudstvom v verigo istih neprilik, mora sprejeti z njim tudi borbo za demokracijo.

V svoji nepolitični stanovski organizaciji se moramo boriti za demokratično sožitje in svobodno izražanje misli vseh tovarišev. V naših vrstah ne moremo priznati višjih položajev in gospodarsko nadmočnih.

Kot svobodni državljani si prilasčamo pravico, da izven svoje nepolitične stanovske organizacije pomnožimo vrste tistih, ki se bore za iste pravice, kakor mi.

Strmogorski.

Velika umrljivost otrok v Jugoslaviji

Številke, ki morajo zanimati tudi učiteljstvo

V Beogradu se je te dni vršil II. jugoslovanski prediatrični kongres (kongres otroških zdravnikov). Prvi tak kongres je bil že leta 1934. na Bledu in na tem je predaval dr. M. Ambrožič, upravnik vseučiliške otroške klinike v Beogradu o mortalitetu in morbiditeti otrok v Jugoslaviji. Kakor na Bledu l. 1934., tako se je tudi sedaj razpravljalo na tem kongresu prvenstveno o vprašanju umrljivosti in številčnem sorazmerju med zdravimi in bolnimi otroki v Jugoslaviji. Iz iznešenih podatkov je razvidno, da je umrljivost otrok do 10 leta pri nas naravnost katastrofalna. Nič čudnega, če so ob tej priliki prinašali beograjski listi te podatke pod naslovi: Četrtna živorojenih otrok v Jugoslaviji umrje pred dopolnjenim desetim letom. Med umrlimi v Jugoslaviji je polovica otrok.

Po višini rojstev zavzema Jugoslavija eno od prvih mest s svojimi 33,96 rojstev na tisoč prebivalcev in je v tem pogledu pred Avstrijo (15,7), Nemčijo (17,5), Madžarsko (23,7), Italijo (27,2), Grčijo (30,7), Bolgarijo (31,29) in Poljsko (32,1) a za Japonsko (34,9). Ampak na žalost se nahaja tudi na enem izmed prvih mest glede celokupne umrljivosti (19,32 smrtnih primerov na tisoč prebivalcev) in skoraj na prvem mestu v pogledu skupne umrljivosti otrok (25,92 na 100 živorojenih otrok).

Ako se upošteva, da se je v Jugoslaviji v letih 1930. do 1932. rodilo skupno 1.424.376 živih otrok in da je istočasno umrlo 810.240 oseb vseh starosti, a od tega 369.257 otrok pred dovršenim desetim letom, tedaj se vidi, da je umrljivost otrok v naši državi zelo velika. Ker umrje pred 10. letom 25,92 % od vseh živorojenih otrok, tedaj se nam pokaže strašno dejstvo, da pri nas umrje vsak četrty otrok pred desetim letom, ali da pripada skoro vsak drugi grob otroku pod desetim letom.

Umrlijvost dojenčkov v Jugoslaviji se je gibala v letih 1924. do 1933. med 13,98 % in 16,73 % živorojenih otrok. Približno isto umrljivost je imela v tem času Bolgarija, Češkoslovaška, Poljska, Ukrajina, Madžarska, Egipt in Japonska. Večja je bila umrljivost edino v Romuniji (18—20 %) in v Čile (22 %). Manjša pa je bila v Avstriji in Španiji (približno 12 %), Franciji, Nemčiji, Danski in Finski (8—9 %) in Švedski (6,7 %), Švici, Ni-zozemski in Avstriji (5 %) in na Novi Ze-

landiji (3 %). Ker je konferenca strokovnjakov kategorizirala višino umrljivosti dojenčkov za nizko 3—4,9 %, srednjo 5—6,9 %, visoko 7—9,9 % in zelo visoko od 10 % navzgor, tedaj spada Jugoslavija v vrsto držav z zelo visoko umrljivostjo dojenčkov.

Če pregledamo umrljivost po banovinah, dobimo sledečo sliko: drinska 15,20 %, vardska 15,98 %, primorska 16,52 %, ki imajo povprečno umrljivost, zetska 13,60 %, dravska 13,81 %, vrbska 14,19 %, Beograd 13,82 %, ki imajo vidno nižjo umrljivost, a najnižjo ima moravska banovina, največjo pa dunavska in savska banovina. Velika je tudi ugotovitev (dr. Ambrožiča), da je danes zelo malo držav, katerih umrljivost dojenčkov bi bila taka ali večja nego v Jugoslaviji.

V primerjavi celotne umrljivosti otrok od rojstva do desetega leta zavzema naša država prvo mesto z 25,9 % živorojenih in 45,6 % umrlih pred Nemčijo (13,7 in 20,8), Avstrijo (16,0 in 17,4), Grčijo (18,1 in 39,2), Italijo (22,4 in 36,0), Madžarsko (23,1 in 33,0), Japonsko (23,5 in 42,7), Španijo (23,8 in 38,8), Bolgarijo (23,9 in 40,4) in Poljsko (24,4 in 44,6).

Iz podatkov o rojstvih in splošni ter otroški umrljivosti se vidi, da je število rojstev v naši državi od 1930 do 1933 stalno padalo (od 35,51 na 31,34 na tisoč prebivalcev). Tudi umrljivost je padala, toda vse v takem razmerju (od 16,53 na 14,44 na tisoč prebivalcev).

Vse navedene številke dajo mnogo misliti in učiteljstvo ne more tako mirno mimo njih, marveč se bo gotovo živo zanimalo o vzrokih teh poraznih števil. Med glavnimi vzroki za visoki odstotek umrljivosti dojenčkov naveda prof. dr. Ambrožič, da v mnogih delih naše države še ni vpeljana strokovna pomoč pri porodih. Pri malih otrocih se pa navajajo razni vzroki: nepoznavanje posebne nege in prehrane slabotnih otrok, napačna prehrana, življenje v prenatrpanih, malih, nečistih stanovanjih na vasi in v mestu. Umazanost, ne-higieničen in siromašen način življenja omogoča širjenje najrazličnejših nalezljivih bolezni pri otrocih.

Zvišanje bolezni in umrljivosti otrok v naši državi je odvisno od mnogih faktorjev. Predvsem je potrebno, da naš narod spre-

meni način življenja. Ta sprememba pa ni odvisna samo od ekonomskih pogojev, nego v mnogo večji meri od stopnje kulture, izobrazbe in znanja. Potrebna nam je zdrava in izobrazena družina, ki ji morata družba in država pomagati z vsemi silami.

Ta zadnja ugotovitev je zelo važna, ako pomislimo, da je v naši državi še vedno 45 % nepismenih, da ni šol v mnogih krajih, kjer si jih ljudje in otroci žele, da so kmetje ponekod tudi že sami sezidali in opremili šole, a niso mogli dobiti učitelja, a istočasno je v državi še vedno približno 1500 brezposelnih učiteljskih abiturientov. Toda tudi ugotovitev, da nam je potrebna zdrava družina je treba poudariti, kajti uradniška družina je zastopljena, prejemki ne dosežajo eksistenčnega minima, pomankanje se javlja tudi že v uradniški družini.

Toda če hočemo imeti zdravo in izobrazeno družino, bo treba žrtve, še mnogo žrtve.

Ali smo na pravi poti?

Na lanskem božičnem sestanku smo bežno pregledali zgodovino raznih pokretov, ki so se oživljali med slovenskim učiteljstvom. Ker nobeden od njih ni preživel daljše dobe, smo obenem ugotavljali, kje so tičali vzroki za posamezne neuspehe. Neuspehi so povzročili malodušnost pri vseh, ki so si od svojih akcij mnogo obetali, nato pa so bili priče, kako se razblinjujejo v nič.

Neuspehi so se pokazali mnogokrat radi programov, ki so bili sodobno premalo utemeljeni. Prikrivati pa ne smemo dejstva, da so umirali tudi sodobni programi radi nasprotovanja tistih, ki so se čutili ogroženi, pa so imeli moč, da so jih radi tega zatrli.

Za pokretaše nastaja vprašanje: ali je naš program časovno utemeljen in sodoben, in ali bodo mogli služiti našemu šolskemu in izvenšolskemu delu izsledki, do katerih se bomo povzpeli med študijem. S tem bi bil namreč dosežen edini smoter, ki si ga je postavil učiteljski pokret.

Predolgo bi bilo dokazovanje, kako raste naš program iz bistva današnjih slovenskih razmer, kajti že samo dejstvo, da imamo bore malo gospodarskih študij sodobnega izvora, kakor tudi resnica, da še v času od prevrata nismo ničesar zbrali o slovenskem otroku, potrjujejo upravičenost našega programa.

Naše šolstvo še vedno čaka na reformo. Klic po reformi se je dvignil iz sredine našega delovnega ljudstva, narekujejo jo ljudske potrebe. Nova šola ni samo pedagoški, nego tudi globok socialni problem. Ali moremo prepustiti reformno delo izključno pedagoškim teoretikom? — Proces rasti nove šole bo moral iti po naslednji poti: študij stvarnih ljudskih potreb, ki so izzvale reformno gibanje, bo moral opovrati učiteljski praktik, živeč v osredju narodovega življenja. Svoje izsledke bo moral dobavljati na osnovi resnega študija šolskega miljeja in ne morda samo iz prigodnih doživitev v svojem razredu in iz vtisov nedeljnih izprehodov. Pri razrednem delu se bo moral bogatiti na mladinoslovnih in pedagoških izkušnjah. Šele s tem materialom bo stopil pedagoški praktik v stik s pedagoškim teoretikom, ki ne bo smel biti nevesel v sociologiji, da bosta skupno zgradila novo obrazlovalno stavbo.

S tem smo dovolj tehtno prikazali važnost našega študijskega materiala iz šolskega okolja za šolsko delo. Kako velikanske važnosti pa je poznavanje otrokovih izvenšolskih razmer, zlasti pri vzgojnem delu, ve tisti, ki je skušal otrokova dejanja v šoli meriti s tem merilom. Marsikateri kraja v šoli postane akt socialnega pomanjkanja in razbremenjen otroka moralne pokvarjenosti.

Tudi oblast je spoznala važnost socialnega študija, saj je učiteljstvo gotovo veselo normativnega odloka kr. banske uprave dravske banovine, IV. No 20247/1 z dne 15. nov. 1937, ki govori o socialnem delovanju učiteljstva.

Izšel je Dolgan - Vranc: „Podrobni učni načrt“

Pred dnevi se je izpolnila želja onim, ki so že mesece in tedne godrnjaje čakali na že davno napovedane učne načrte. Učiteljska tiskarna je z njimi izpolnila vrzel, ki je nastala, odkar govorimo pri nas o preusmeritvi našega šolstva. Znatno število terorijskih in praktičnih člankov je izšlo, nikdar pa nismo mogli ugotoviti, kaj se naj bistvenega spremeni s **snovne** strani. Vemo danes točno za metodnične preureditve, nismo pa vedeli, kaj hočejo reformatorji v pogledu **snovi**, ki je normativno predpisana z uradnimi učnimi načrti. Ko smo pred tremi leti na zborovanjih govorili o uradnih učnih načrtih za višje razrede, se nismo mogli dokopati do enotnega pogleda, kaj naj prav za prav nudi naša šola.

VSEBINA:

Na prelomu.

Velika umrljivost otrok v Jugoslaviji.

Ali smo na pravi poti?

Izšel je Dolgan-Vranc: »Podrobni učni načrt«.

Pedagoški tisk.

† Srečko Sekirnik.

† Janezu Pirnatu v slovo.

Pravilnik.

LISTEK: Ob prvi obletnici. — Društvo izvoljenih.

Splošne vesti. — Kaj vse pišejo. — Osebnе zadeve. — Učiteljski pravnik. — Učiteljska tiskarna. — Mladinska matica. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.

Izvenšolsko delo išče svoje usmeritve. Ves problem tega dela obstaja še danes na vprašanju: ali se odločimo prvenstveno za kulturno ali za civilizacijsko smer. Nekateri gredo celo tako daleč, da zagovarjajo stališče, naj se vsakdo udejstvuje na tistem področju, ki se njemu samemu najbolj prilega. Katero merilo je pravo? Odgovor nam mora dati naš šolski milje.

Vaški učitelj pač ve, da tare podeželana skrb za podvig gospodarstva. Naš kmetovalec je postal nezmožen sleherne konkurence na svetovnem trgu. Njegov način ročnega obdelovanja in zastareli načini proizvodnje so tako dragi, da ga ceneno inozemsko blago na svetovnem trgu vodi v gospodarsko propast. Proti temu organiziranemu zlu stoji naš agrarni producent neorganiziran. Kdor je prišel do tega zaključka po stvarnem študiju svojega šolskega okolja, temu ne bo težko dopovedovati, naj se loti civilizacijskega dela na vasi. Ko bo civilizacija dvignila rentabilnost naše kmečke grude in prinesla v hiše blagostanje, takrat lahko začnemo delati kulturne načrte.

V prilog našemu delu govori tudi gibanje mlajšega učiteljstva na Hrvaškem. Takoj za nami je nastala tudi pri njih težnja za spoznavanjem ljudskih razmer. Njihov program je obširnejši, ker imajo na razpolago že mnogo tozadevnega materiala. Na Hrvaškem je delo organizirano, pri nas pa kažejo samo posamezniki podjetnost za ta študij. Dočim je prišlo slovensko učiteljstvo samo, spontano, do prepričanja o potrebi temeljitega študija šolskega okolja, je dala hrv. učiteljstvu pobudo HSS, ki svoj program znanstveno spopolnjuje, zavedajoč se, da morajo imeti tudi politične reforme solidno sociološko znanstveno podlago.

Našo trditve, da smo na pravi poti, potrjujejo tudi srbski pravniki, ki so izdelali obširne anketne pole za proučevanje agrarnega gospodarstva.

Slovensko in hrvaško učiteljstvo je lahko ponosno, da je dalo iniciativo za važno znanstveno delo. Pri svojih narodih bo dobilo nekoč priznanje, da se je v težkih dneh zavedalo svoje zgodovinske naloge, ki jo čas nalaga vsaki generaciji.

Na naše delo padajo očitki, da je preveč enostavno, sociološko. To trde komodeži, ki niso utegnili pregledati niti posameznih poglavij našega okvirnega načrta, preveč se jim je mudilo s kritiko. Sicer pa, kdor je prepričan, da naše delo ni pravilno, da je naš program zgrešen, naj ne zabavlja v brezdelju in nam ne podtika v nečastni zahrbtni borbi neutemeljenih kombinacij, naj stopi raje na plan, na javno diskusijo, da premostimo program. Mislimo, da v njem ni ničesar, kar bi moglo motiti šolsko ali izvenšolsko delo, ograža kvečjemu lenuhe in tiste, ki izrabljajo šolo zase in za partijske koristi, ne pa za zadovoljitev ljudskih potreb.

— n.

išče vere, pač pa resne in poštene kritike — kljub tej uvodni pripombi bi dejal, da mora vzbujati — občudovanje! Avtorja sta, kar — zdi se mi — nima niti tujina, zbrala vse vrednote sodobnega kulturnega življenja, ki bi mogle slovenskemu človeku koristiti s posebnim ozirom na današnjo socialno razgibanost!

Vzemimo samo primer iz 5. razreda »Industrija« (str. 99):

Doslej smo obravnavali:

V načrtu najdemo:

Razne vrste industrije, industrijske sredstva v naši državi, bližnje rudnike in železnice.

Industrija kmetijskih izdelkov: mlino, tovarne za sladkor, pivovarne, žganje, konzerviranje mesa in sadja, Lesna industrija: žage, pohištvo, strugarne, vžigalice, celuloza, papirnice. Cementna industrija. Tkañska industrija. Kovinska industrija: železo, vagoni, orožje, poljedelski stroji. Kje so tovarne in kdo je gospodar. Delniške družbe. Domači in tuji delničarji. Kakšne industrije nam je še treba?

Pedagoški tisk

(K ustanovitvi najnovejše zadrge slovenskega učiteljstva.)

Slovenski književni trg je zelo bogat. Z njim se lahko postavimo Slovenci ob stran velikih kulturnih narodov. Kljub temu pa moramo priznati, da pešamo v pedagoškem tisku. S Popotnikom in Slovenskim učiteljem, katerima se je letos pridružil Roditeljski list, smo izrpalni seznam pedagoških revij. Preostajajo nam še publikacije Slovenske šolske matice in razni prigodni prispevki po vodilnih slovenskih revijah. Učiteljski tovariš kot stanovsko glasilo daje sicer prostora tudi pedagoškemu vprašanju, vendar prvenstveno samo takim, ki zadevajo stanovsko organizacijsko področje.

Posledica pomanjkanja prostora za objavljane pedagoških člankov je usodna, ker se prerivajo v ospredje le »kapacitete«, dočim nedostaja prostora za izražanje najmlajših, ki še nimajo znanstvenega slovesa, radi pa bi v svojem boju in iskanju življenjskih poti izpovedali svoja dognanja. Tako pisanje bi ne bilo brez koristi: mlademu človeku bi odpiralo pot k znanstvenemu udejstvovanju in mu dalo možnost uveljavljanja; s tem bi ga izpostavljalo javni kritiki, ki bi ga navedla k doslednosti pri študiju. Na drugi strani bi lahko mentorji zvedeli, koliko veljajo v življenju njihova načela. Zelo zanimive bi bile take izpovedi, kajti mladina je v svojih izjavah odkritosrčna in dosledna. Težnja po razširitvi pedagoškega tiska se je pokazala tudi na letošnji banovinski skupščini, ko je mladina znova poklicala k življenju Prosveto, priložilo Učit. tovariša.

Ob hlastanju po tujih pedagoških revirjih ostajajo naši pedagoški problemi, ki jim dajejo slovenske razmere svojstveno vsebino, neuvaževani in nerešeni.

Postavljamo si vprašanje, kakšna mora biti sodobna pedagoška knjiga. Kako gledajo

Ze samo eden izmed več sto primerov nas opozarja na probleme, ki jih doslej v šoli nismo videli, pa so življenjske važnosti. Problemi — to so oporišča, ki nam pomagajo pouk preurediti v življenjsko smer. Tu nam bo Dolgan-Vrančev načrt lahko — kljub navidezni »natrpanosti« — važen svetovalec, ki ga ne bo mogel pogrešati noben razrednik. Težje bo na nižje organiziranih šolah, kjer bo izbor posebno opazen, ker marsikdo sam ne bo na jasnem, kaj je bolj in kaj manj važno.

Ze ob čitanju sem občutil, koliko pravih priročnikov nam je še treba, če res hočemo biti — sodobni. Tudi v tem pogledu bo knjiga pravo pravcato »odkritje«, kajti sedaj ne bo več izgovorov za pisce šolskih knjig in priročnikov. Sedaj vsaj vemo, kam naj plovemo, da bomo šolo vsaj malo približali potrebam kmetijskih in delavskih slojev, katerim je ljudska šola edino žarišče izobrazbe.

Zato knjigo kot svojevrsten pojav na pedagoškem književnem trgu pozdravljamo z željo, da bi z njo krenili v šolski preusmeritvi izdaten korak naprej!

— e —

V to puščobo hribovskih koč in veselo razigrano delo učilnic pa je nenadoma udarilo, kakor treščil grom sredi gluhe noči: Mlad, delavni učitelj in nesebični prijatelj vaščanov je po kratki bolezn podlegel. Niso mogli verjeti šolski otroci, ne sosede in vaščani. Saj je bil še mlad, še krepak in nedavno zdrav.

Izhajal je iz prave učiteljske rodbine: oče učitelj, mati tudi, dve sestri učiteljici, edini brat učitelj, svakinja učiteljica, vsi trije vsaki šolski upravitelji. V taki okolici je v njem dozorel tip pravega narodnega vzgojitelja z vsemi ideali in voljo, da dela in premaguje zapreke, onih vzgojiteljev, ki so toliko delali za narod in dosegali tihe uspehe, želi javne pohvale, pa tudi grenka razočaranja.

Služboval je najprej v Rogatcu, ko pa je v zvesti soprogi Marije našel krepko oporo in tovarišico, je odšel k Sv. Florijanu med preprosti narod, med sadonosi in gorice.

Z vneto je proučeval socialne in gospodarske prilike svojega kraja in postal kmalu

dober svetovalec in prijatelj vsem, ki iz prirojene trme ne odklanjajo učiteljevega nasveta.

Narod ga je vzeljubil, če velja tudi tukaj pravilo, da je treba za ljubezen in spoštovanje tisoče in tisoče dobrih del in trdnih dokazov, za sovraštvo in zaničevanje pa zadostuje ena sama podla, zahrbtna — laž.

Osobito mnogo je storil za napredek sadjarstva, ki je bilo ob njegovem prihodu še v marsičem primitivno. Posadil in pcepil je na tisoče dreves, ki bodo občanom še v lep dohodek, ko bo spomin za Sekirnikom že blede.

Za svoje delo in trud ni dočkal nikakega zadoščenja, omahnil je premlad. Pač, ob pogrebu! Vsaj njegovim dragim je bilo v uteho, ko so videli, s kako ljubeznijo se ga je oklepala mladina, kako so njegovo prerano smrt objokovali vaščani. Celó iz daljnega Čadranu so prihiteli na pogreb zvesti tovariši, trije zbori so mu zapeli v slovo, gasilci so korakali na čelu spreveda, Sokoli stopali ob krsti, spremljala ga je množica ljudi. Ob smrti je narod priznal učiteljevo delo.

— šk.

† Janezu Pirnatu v slovo

List za listom pada z dreves in že čutimo bližajočo se zimo. Vsem nam je tesno pri srcu. Človek je sicer vedno v boju z naravo, a nobena človeška sila ne bo mogla nikdar spremeniti večno veljavnega zakona: kar se rodi, smrti zori. In tako se je moral tudi pokojni Janez ukloniti zakonom narave, dasi ravno je dolgo dobo kljuboval zavratni bolezn, ki je spodbujala in uničevala življenjske sokove v njegovi močni in odporni konstituciji.

Vse njegovo zasebno in javno delo je potekalo po predpisih in postavah. Dne 30. novembra t. l. je bil pok. Janez uradno razrešen službenih dolžnosti kot aktiven učitelj; istega dne ga je smrt razrešila telesnih muk in zemeljskega trpljenja ter mu dodelila prostor tam, kjer ni sovraštva, nevoščljivosti, obrekovanj. Isti dan je odšel po plačilo, ki ga svet ne more dati. Tam listje ne odpada, ni zime. Onkraj grobov vlada večno prijateljstvo, odkritosrčnost in večno plačilo za vsa dobra dela na zemlji. Spomin na dobra dela ostane vedno med nami, telo pa se povrne tja, odkoder je bilo vzeto.

Pirnata Janez je bil rojen na Velikih Poljanah pri Ribnici. Učiteljšče je dovršil leta 1900. Služboval je polnih 37 let, in to v

Dobrem polju, na Krki, v Mokronogu, Žužemberku, Novem mestu in Kostanjevici. Povsod so ga imeli radi ter ga bodo ohranili njegovi učenci kakor tudi starši in stanovski tovariši v najlepšem spominu. Kdo pa je znal z ljudmi tako prijazno kramljati kot Janez? Saj je bil sam sin trdnega kmeta, zaradi česar je dobro poznal tegobe kmetijskega življenja.

Povsod je vzorno uredil šolski vrt v okras okolici, mladini in staršem v pouk.

Ze kot mlad učitelj se je seznanil z zadržanostjo in se tudi praktično v njem udeleževal. V družbi je bil pokojnik vedno zabaven ter mu ni nikoli zmanjkalo pristne dolenske segovosti. Zagovarjal je samo resnico in pravico na vse strani, akoravno je bila včasih zamera tu in tam. Kdor je enkrat spoznal Janeza Pirnata, se je težko ločil iz njegove okolice.

Na grobu sta se od pokojnega poslovila nadzornik g. Petje iz Krškega in učiteljica gđc. Švajgerjeva iz Novega mesta.

Pokojnik zapušča žalujočo soprogo. Bodi mu lahka domača zemlja, za katero je živel in delal!

Janeza Pirnata bomo ohranili v najlepšem spominu.

J. Ambrožič.

Pravilnik

o dovoljevanju odsotstva in odobravanju bolovanja učiteljem ljudskih, meščanskih, srednjih in srednjih strokovnih šol in ostalim uslužbencem iz področja oddelka za srednje šole, oddelka za ljudske šole in oddelka za pouk pri ministrstvu za prosveto.*

Člen 1.

Učitelji ljudskih, meščanskih, srednjih in srednjih strokovnih šol in ostali uslužbenci iz področja oddelka za srednje šole, oddelka za ljudske šole in oddelka za pouk pri ministrstvu za prosveto morajo po odstavku (1) § 82. zakona o uradnih tujih v času bolezn biti v svojem službenem kraju.

Izjema od tega je dopustna samo, če leži uslužbenec v državni, banovinski ali mestni bolnici ali bolnici s pravico javnosti (sanatorij, klinika) ali če se mu to po predpisih tega pravilnika izrečno odobri.

Člen 2.

Vsak izostanek od dolžnosti zaradi bolezn se mora po § 83. zakona o uradnih tujih opraviti v 24 urah. Izostanek do 3 dni se

* »Službene novine kraljevine Jugoslavije« z dne 18. septembra 1937, št. 212/LX/446.

po preudarku starešine lahko opraviči brez zdravniškega potrdila; izostanek od 4 do 15 dni se opravičuje po preudarku starešine z zdravniškim ali z zdravniško-komisijskim potrdilom; izostanek čez 15 dni se opravičuje samo z zdravniško-komisijskim potrdilom.

Prošnja za bolovanje se vzame v delo samo, če je postopal uslužbenec po določbah prednjega člena, t. j. če je uslužbenec v svojem službenem kraju ali v državni, banovinski ali mestni bolnici ali bolnici s pravico javnosti, sanatoriju ali na kliniki ali na preji odobrenem bolovanju. Drugače je započeti disciplinski postopek zoper dotičnega uslužbenca zaradi bivanja zunaj službenega kraja brez odobritve.

Člen 3.

Zdravniki morajo v svojih potrdilih, zdravniške komisije pa v svojih zapisnikih razločiti čas trajanja akutne obolenosti, ki neizogibno terja zdravljenje in stalen zdrav-

† Srečko Sekirnik

Mala vasica Sv. Florijana pod Bočem se je spravljala k zimskemu počitku. Hladno in vlažno je po mnogih jarkih, ceste blatne in lužaste, na bregove pa se je globoko poveznila siva jesenska megla, z razcefranimi jeziki sega v dolinice in se vsesava v ostanke trave in ločja.

Kočarji po pobočjih so prenehali z delom, posedajo po svojih bajtah okoli peči, le malo svetlobe dajejo zakajena okna, po zverženih

brunih polzijo vlažne srage, starci pokašljejejo, besede so redke in puste, pusta je hrana, ker ni še čas kolin. Iz tega dolgočasnja pa se izlušči vsak dan mladina in hiti vsa srečna preko luž in blata proti šoli. Res srečna, v šoli je smeh, veselje, petje, zdrav zrak in prijetna toplota. Pa tudi delo, a vedro delo, saj je sedaj čas, ko so duševne sile v mladih telesih sprejemljive za nove vtise in sposobne za utrjevanje pridobljenega.

uteleščena narodova duša. Ravno to bo ohranilo vezi med njim in nami trajne, Adamič bo ostal za vse čase legendarni nesmrtni narodni guslar.

Ob prvi obletnici njegove smrti moramo opisati njegove zasluge za Učiteljski pevski zbor, kateremu je bil odkritosrčen prijatelj in vodnik. Posredno z njim je hotel pomagati našemu stanu v glasbenih potrebah. Prijatelj je bil kot tovariš, in vodnik kot njegov predsednik! Njegov neusahljivi vrec akordov je bogatil duše pevcev in pevk s skrivnostnimi melodijami, kakršne je mogel ustvariti le Adamič. Njegova roka nam je kazala vedno pravo smer. Zato je bila njegova smrt najtežji udarec, ki ga je moral pretrpeti zbor v teku svojega obstoja in delovanja. Sredi najlepšega dela za zborovski napredek ga je strlo zdravega in z nasmehom na ustnicah.

Ker je bil pokojnik prvotno sam učitelj, je razumel potrebe našega stanu. Vse njegovo vzgojno prizadevanje na učiteljsko je stremilo za ciljem, dati narodu res dobre pevce in pevske organizatorje. S tem je pripravljaval Učiteljskemu pevskemu zboru dober naraščaj in danes lahko trdimo, da so sedanji člani zbora z malo izjemo bili skoraj vsi njegovi učenci, s katerimi je že on sam napravil več pevskih turnej po naši državi. Na teh poteh jim je kazal narod, njegovo življenje in njegovo pesem. Za nje mu ni bila pretežka nobena žrtev. O pač, trpel je, ko so ga odtrgali od njih in ga poslali delat drugam! Tedaj so njegove gusle zvenele otožno...

Emil Adamič je bil kritik svojevrstnega kova. S svojo kritiko ni nikdar razdiral in jemal veselja do nadaljnjega dela, z njo je dvigal zavest v lastno moč in krepil zaupanje za bodočnost. S svojimi kritikami je pokazal našemu zboru pot do uspeha, z njo mu vili

poguma, ki je bil potreben za dosego slovesa elitne pevske družine.

Zaupanje v sposobnost zbora je bilo tolikšno, da mu je poklonil celo vrsto svojih skladb v rokopisu in prvo izvajanje. Napisal je zanj tudi mnogo novih. Zborov arhiv hrani sedaj njegova dela kot svetinje, kot izlive srčne ljubezni do vsega lepega. V neizbrisnem spominu ostajajo pevčev navdušenja poslušalstva v beli Ljubljani, zlati Pragi, Brnu, bratski Sofiji in Bargasu, Beogradu, naškem Skoplju in drugod, ko je z gromovitimi aplavzi dajalo njegovim skladbam odkritosrčno priznanje. Tudi pokojnik ni mogel v takih trenutkih ostati ravnodušen, vesel je bil nas...

Zveza med njim in zborom se je jačala po nekem notranjem nagonu, ki je temeljil na stanovskem tovarištvu. Začel je spremljati zbor na vseh pevskih poteh po domovini in v tujini. Njegovi nasveti so bili vedno zborov uspeh, njegovi prijatelji po širnem slovanskem svetu so postali tudi naši prijatelji. Emil Adamič slovanski romar, Emil Adamič graditelj slovanske vzajemnosti je postal naš amulet, ki nam je prinašal samo srečo.

Povsod so se nam odpirala vrata na »stečaj«, povsod so nas sprejemali pristrčno in mi... mi smo bili nanj ponosni! Tako je bilo na Češkem, tako je bilo v Bolgariji in tako je bilo vnaprej...

Medsebojno razumevanje se je poglobilo, delo stnilo v celoto. Učiteljski pevski zbor se je čutil dolžnega, da ga vidno odlikuje za delo v zboru in za delo na polju slovenske glasbe sploh. Učiteljstvo je enodušno sprejelo predlog banovinske skupščine v Ljubljani, da si zbor nadene njegovo ime in ga tako ovekovči za večne čase. Skromen spo-

menik njegovemu velikemu duhu, a tem lepši in večji v svojih pesmih; skromen za nas, a za potomce pomemben.

Pod tem imenom je zbor začel nove naloge kulturnega in pedagoškega značaja. Zbor je odšel ravno po njegovem nasvetu v Južno Srbijo proslavljati ob 25 letnici njene osvoboditve kumanovske junake. Tudi sam se je že veselil krajev, o katerih je pred 25 leti pisal kot dopisnik tako zanimiva poročila za naše časopise. Tega trenutka ni dočkal... zato je zbor na tej poti proslavljati tudi njegov spomin.

In naprej... različni praktični pevski tečajji, koncerti, izpopolnjevanje arhiva... Pred njim so ležali osnutki različnih mladinskih albumov, in pole priročne pesmarice za različne šolske prireditve so se polnile z melodijami, ki bi razigrale vsako otroško srce... Skladatelj in pedagog obenem je bilo samo Emil Adamič! Poleg vsega tega še mnogi drugi zasnutki in načrti... volja, sila, delo... Smrt je bila neusmiljena! Zbor je stal ob njegovem grobu strk kot velika družina, ki je ostala brez krušnega očeta...

Prva obletnica! Eno leto že leži ob Jenku in Hubadu! Eno leto smo že brez njega in vendar z njim! Vedno bomo brez njega in vendar vedno z njim! Emil Adamič bo ostal vsemu zboru svetla pojava, ki stalno opozarja na pot, katero mu je pokazal še v svojem življenju...

Prva obletnica! Učiteljski pevski zbor je zopet stal ob njegovem grobu poln tožčih melodij...

Hribi še beli so...

Vir.

Ob prvi obletnici...

Na letošnji Miklavžev dan je bilo eno leto, odkar se je zakril grob za velikim slovenskim skladateljem Emilom Adamičem.

Emil Adamič.

Nemirni in vedno snujoči duh je našel svoj počitek, njegova mogočna pesem je ostala neizpeta... in narod se je zavedel težke izgube. Klahjal se je pred njim, ki je bil še v smrti veličasten.

Ob prvi obletnici je spomin nanj še vedno svež in topel, tako topel, kakor je bil pokojnik v svojih pesmih, v katerih je